

ՆԱԽԱԿ ՊԱՇՏՆ

ՄԵՐ ՄՆԱՅՈՒՆ ԹՂԹԱԿՑԷՆ

ՄԵՐ ՅՈՒՐԵԼԵԱՆԸ

[413 - 1513 - 1913]

ԱՆՕՐԻՆԱԿ ՈՐԳԵՆՈՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՅՐԱՎՈՐԱԿՈՒՆ ՄԷՉ

913 ՀՈԿՏ. 14 ՊՈՒԽՍ

«Այս ողբերգութիւնը եւ խանդա-
վառութիւնը Մահամազուրիթեան յայ-
տարածան ժամանակն իսկ չկար» դի-
տել տուաւ հանդիսական մը անցեալ
չարաթի (հոկտ. 12) Գումգափուի Մայր
եկեղեցիի հանդէսին մէջ, եւ արգարեւ
ինչքան անտղասելի եւ անկնկալ մը
եղան ամենուս համար շարաթի եւ կի-
բակի օրերու այնքան կենդանի եւ այն-
քան խանդավառ հանդէսին ու հա-
ւաքումները որոնք տեղի ունեցան
Պոլսոյ բոլոր թաղերու եւ արուարձան-
ներու մէջ: Հայ ժողովուրդը Պոլսոյ
հայ ժողովուրդը որ շատ անգամներ դա-
տապարտուած էր իրաւամբ իբրեւ ան-
տարբեր եւ սառն դէպի Աղզային ճու-
րականութիւնները այս երկու օրերու
ընթացքին ժառանգ մը հերքեց այդ
ամբաստանութիւնը, ժառանգ կ'ըսեմ
արտիկտեւ միայն սգեւորութիւն եւ
չարժում չի բաւեր կենդանի դործը
իրական գործն է աւելի կարեւոր:

Այդ կէտին մէջ ոչ Պոլսոյ հայու-
թիւնը տիրի ջանայ հերքել իր մասին
կազմուած յոռի կարծիքները... առ այժմ
չենք դիտեր...

***

Շարաթի անարունէ սկսեալ բոլոր
թաղերու մէջ կը նշարուէր ողբեր
կեանք մը շարժում մը: Արդէն մէկ
չարաթի ի վեր թերթերը կը յայտարա-
րէին հանդէսներու ծրարները եւ կա-
րելի է բոլոր տեսակ մը մրցում բարի
եւ օղտակար մրցում մը ստեղծուած էր
թաղերու հանդէս կազմակերպող Յանձ-
նակումներուն եւ Միութիւններուն միջև
զիարտ գերազանցելու:

Ուրախութիւն պարագայ մը եւս Գրե-
թէ բոլոր թաղերու մէջ քաղաքական
զանազան կուսակցութիւնները, կրթա-
կան եւ այլ Միութիւնները անօրինակ
չայնտեսութեամբ մը այս ուրիշական
տոնին առ թիւ համարաչափ Էին իրարու
հետ մտացած նախկին աներողամը-
տութիւնը եւ նոր թայրայական — յաճախ
անձնական — հայտնեմ ու չկատուներ
բը հաւաքակառնութիւն եւ հանդիսութիւն
իրենց մասնակցութեան բաժինը բերած
էին ազդ. այս մեծ հանդիսարարութեանց

առթիւ: Այս կը շնորհակալ յայտարարեմ
զան որովհետեւ այդ իրողութիւնը կ'ա-
պացուցանէ որ մեր մէջ քաղաքացիա-
կան լայն եւ ազատ միտքերը հետզհետէ
կը դանեն իրենց արմատները եւ թէ այդ-
ուղղութեամբ թափուած աշխատալը
զուրկանցնելու ինչո՞ք այս բոլոր ուրախա-
րթի կրեւոյթներու հետ պայտ չի դան
նաեւ տիրաւորութեան պարագաներ վուճա-
փուի Մայր եկեղեցիին մէջ կազմակերպ-
ուած պաշտօնական հանդէսը եղաւ եւ կը
մնայ իբրեւ ճշմարտ անկարգութեան եւ
մեր անական բարձրու գուցարու-
թեան... Փրթի Շանի թատրոնին առ-
ջեւ հասարակութիւնը խուճկով բըռ-
նութեամբ լեչուեցաւ թատրոնի սրահը:

*

Գում. Գափուի Մայր եկեղեցիի հան-
դէսը տիրող խաճախութիւն եւ ժխտի մէջ
անցաւ շատ պաղ, հակառակ կառավար-
ական եւ պաշտօնական անձնատրու-
թիւններու ներկայութեան: Բանաստ-
ներէն շատեր ստիպուեցան չխօսիլ եւ
իրենց ճառերը ու խօսքերն ու մնացին
ձայն բարբառոյ յաւապառի...

Ճառեր խօսեցան Յոքեւանական
կեղր. Յանձնախմբի կողմէ Տօքթ. Վ.
Թորոնտեան, հայ Աւետարանականներու
կողմէ Վեր. Ա. Շմառնեան, պատա-
հական կերպով եւ իր հուճկու ձայնով
կարգը պահպանել տալու համար Պ. Գ.
Սաթակ: Ստեփանէ Էփ. Կուրտիկեան թուր-
քերէն ճառ մը կարդաց որով ետք ներ-
քին դործերու յախարար Թալէաթ պէյ
ինքնաբերաբար խօսք առաւ եւ սովոր-
ական քանի մը բառեր ըսաւ: Կաթո-
լիկ Հայերու վարդական ժողովին կող-
մէ խօսեցաւ Պ. Գ. Սահան:

Շարաթի գլխեր Բերա Փրթի Շանի
թատրոնին մէջ Հ. Յ. Կաշիակցութեան
եւ Ս. Գ. Հիշակեան Ուսանողական
Միութիւններու կողմէն կազմակերպուած
հանդէսը անցաւ աւելի լաւ պայմանե-
րու մէջ եւ հոն ժողովուրդը գոն կարո-
զացաւ լսել եւ հասկանալ ճառաստաններ
ու գրական երանջական կատրոններ:
Միութիւնները ոչ մէկ ջանք չէին խը-
նայած հանդէսը կատարելու եւ օրուած
տոնին համապատասխան ընկու: Կոմի-

տաս վարդապետի Նախագահութիւնը
արդէն ինքնին կը բաւէր հանդէսին ա-
ւելի փայլ մը տալու եւ հասարակու-
թիւնը — ճովածաւայ հասարակութիւն
մը — հանդէսին բերելու միջոցս որ թառ-
բոնի սրահը նեղ կուգար եւ եթէ կա-
րելի լլլար 4-5 անգամ աւելի մեծ սը-
րահ մը ունենալ, դարձեալ չպիտի բա-
ւելր: Հօրիւրաւորներ եւ հազարաւորներ
ստիպուեցան եւ դատուել տոմսակ եւ
տեղ չգտնելուն համար:

Մոզական լապտերի միջոցաւ
ցոյց տրուեցան հայ ապագրչները: Մա-
հակն ու Մեքսիկոյ Վենիզուէլայի պատկերով
մը — որ արոււստի իրական նմոյշ մը եւ-
ղաւ — ցոյց տրուեցաւ հայ գրականու-
թեան ներկայ վիճակը հայ գրաւէտու-
րու կայունութիւնը եւ այն ապագան զոր
պիտի պատրաստենք անոնց համար: Նիւ-
թական ու բարոյական մեծ ճիղերով
կազմուած այս կենդանի պատկերը եր-
կարատեւ եւ բոռն ծափերու արժանա-
ցաւ: Այս հանդէսին մէջ բանաստեղծացին
Պ. Պ. Ակնուրի եւ Տօքթ. Պէճնէ:

Բերային մէջ այս հանդէսէն զատ
տեղի ունեցան երկու հանդէսներ ու:
Ինչոր դարձեալ Փրթի Շանի թատրու-
նին մէջ Անտալեան Սանուց Միութեան
կողմէ իսկ միւսը Թալէաթի Պարտե-
զին մէջ Բանակալթիլի Նիշլիլի Ֆիլի-
զիզի եւ Նշալ — Թալի թաղեցիներուն
կողմէ կազմակերպուած: Սանուց Միու-
թեան հանդէսին մէջ խօսեցան Պ. Գ.
Սաթակ, Պ. Գ. Կաշիակցի վարդական եւ Պ.
Ռ. Զարաբան: Իսկ Թալէաթի հան-
դէսին մէջ խօսեցան Արշարունի կայս-
կապու, փրօթ. Յ. Ճէճիզեան եւ Պ. Թէո-
դիկ: Կառավարութեան կողմէ ալ ճա-
ռեր խօսեցան Բերայի կառավարչը եւ
Պոլսոյ պաշտպան Ճիմալ պէյը:

Անկարելի է նամակի մը փոքրիկ
սահմանին մէջ նշանակալ քանի մը բառ
գրել իւրաքանչիւր հանդէսին մասին:
որովհետեւ այնքան շատ են անոնք եւ
այնքան շատ բան կայ գրելիք: Ուստի
պիտի յիշեմ միայն թաղերու անունները
որոնք հանդէս կազմակերպած էին:
Գաղղիզիլի հանդէս ուր խօսեցին Պ.
Գ. Զոհրայ եւ Գուրեան արքեպ. Սկիւ-
տար: Պէյլիթալի կէտիկ փաշայ Գում.
Գափու: Սրթաթոյ Գընալը: Պա-
լաթի եւ այլն եւ այլն:

Երկու օրէ ի վեր պաւառներէն հե-
ռագրներ կուգան որոնք կ'ապացու-
ցանն թէ գաւառն ալ մեծ խանդա-
վառութեամբ տուած է սղզային այս մեծ
յոքեւանքը: